

УДК 001.891:061.1ЄС(477)"

Богдана ОСТРОВСЬКА

провідний науковий співробітник відділу публічно-правових досліджень
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України,
професор кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права
Державного торговельно-економічного університету,
експерт кафедри ЮНЕСКО “Права людини, мир, демократія,
толерантність та взаєморозуміння між народами”
при Національному університеті «Києво-Могилянська академія”
ostrowskabogdana@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1791-7400

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПРОСТОРУ ТА ЇЇ ПОВОЄННА ВІДБУДОВА

<http://doi.org/10.23939/law2025.48.322>

© *Островська Б.*, 2025

Стаття присвячена дослідженню практичної складової інтеграції України до Європейського дослідницького простору в контексті її повоєнної відбудови. Зроблено висновок, що узгодження національних інтересів та ключових пріоритетів міжнародного співробітництва України у науці та інноваціях з новими стратегічними цілями ЄС, передусім у площині її післявоєнного відновлення, є важливим вектором поглибленої інтеграції України до Європейського дослідницького простору та ефективного використання її наукового та інноваційного потенціалу в цей складний період. У цьому контексті зміцнення дослідницької інфраструктури, сприяння спільним дослідницьким проектам, включно з мобільністю дослідників у таких критичних галузях, до прикладу, як цифрові технології, енергетика, транспорт, будівництво, сільське господарство, мають вирішальне для країни значення, та є важливими для досягнення сталого довгострокового розвитку.

Особливий акцент на фазу повоєнної відбудови безпосередньо пов’язує усталену концептуальну основу Європейський дослідницького простору як з нагальними, так і з довгостроковими потребами України у відновленні, що виступає імперативом для геополітичних зрушень в Європі в цілому.

В статті показано, що використовуючи принципи та практичні можливості Європейський дослідницького простору, доступні через платформи фінансування та співпраці з ЄС, Україна може не лише відновити свій науковий та інноваційний потенціал, але й стати повноправним конкурентним партнером у європейському дослідницькому ландшафті.

Результати дослідження можуть бути використані для розробки законодавчих новел у зазначеній сфері права та приведення чинного законодавства у відповідність до них, а також до принципів та норм права ЄС.

Методика включає комплексне використання наукових підходів і принципів, а також загальнонаукових, філософських та спеціальнонаукових методів дослідження, зокрема історизму, аналізу і синтезу, узагальнення, класифікації, прогнозування тощо.

Ключові слова: Європейський дослідницький простір, Україна, ЄС, наука, інновації, міжнародне співробітництво, повоєнне відновлення.

Постановка проблеми. Під час війни та подальшої повоєнної відбудови України питання інтеграції України до Європейського дослідницького простору набуває особливої ваги. Поєднання національного науково-дослідницького потенціалу з можливостями європейської науки, інновацій та технологій зміцнює конкурентоспроможність нашої держави у довгостроковій перспективі та її здатність до ефективної відбудови та розвитку.

Наразі повна інтеграція вітчизняної науки до Європейського дослідницького простору все ще залишається неповною. Виходячи з європейського курсу України, нагальною є координація нормативно-правових, інституційних та фінансових механізмів співпраці між Україною та ЄС у сфері науки, досліджень та інновацій.

Аналіз дослідження проблеми. Серед останніх наукових публікацій з тематики дослідження слід виділити такі праці: Станга, К., Маргоні, Т., Зенфтлебен, М. та ін. (2025). На шляху до Європейського закону про свободу досліджень: Пропозиція щодо права вторинної публікації на рівні ЄС. (Sganga, C., Margoni, T., Senftleben, M. et al. (2025) *Towards a European Research Freedom Act: A Proposal for an EU-Wide Secondary Publication Right*. ІС); Сержант, С., Пірсон, Дж., Дікінсон, Х., Джарвіс, Дж. (2024). Громадянська наука в європейських дослідницьких інфраструктурах (Serjeant, S., Pearson, J., Dickinson, H., & Jarvis, J. (2024). *Citizen science in European research infrastructures. The European Physical Journal Plus*, 139, Article 418); Лароса, Ф., Мисиак, Дж., Молінарі, М., Варелас, П., Акай, Х., Макдауол, В., Спадару, К., Фусо-Неріні, Ф., Вінуеса, Р. (2023). Усунення розриву між дослідженнями та проєктами у сфері інновацій у сфері зміни клімату в Європі (Larosa, F., Mysiak, J., Molinari, M., Varelas, P., Akay, H., McDowall, W., Spadaru, C., Fuso-Nerini, F., & Vinuesa, R. (2023). *Closing the gap between research and projects in climate change innovation in Europe*. MPRA Paper 116771).

У цих статтях піднімаються такі актуальні проблеми, як балансування між авторськими правами та відкритим доступом до знань, досліджень і наукових результатів в ЄС; залучення громадськості до наукових проєктів для підвищення ефективності досліджень для сприяння взаємної інтеграції суспільства і науки; взаємодія науки з промисловими та політичними ініціативами для запровадження інновацій в боротьбі з кліматичними змінами.

Метою статті є дослідження практичних механізмів інтеграції України до Європейського дослідницького простору в контексті повоєнної відбудови, нарощування національного інституційного потенціалу, а також визначення перспектив її подальшої участі у реалізації політики ЄС у сфері науки, технологій та інновацій.

Виклад основного матеріалу. *Основні віхи розвитку та напрями функціонування ERA.* Європейський дослідницький простір (European Research Area – ERA) [1] (далі – ERA) був започаткований у 2000 році як проєкт Європейського Союзу (далі – ЄС), що мав за мету кращу інтеграцію європейських та інноваційних систем, а також покращення співпраці в ЄС, насамперед між його державами-членами, а також всіма третіми країнами учасниками.

Він являє собою основний простір для проведення дослідницької політики в ЄС. Його загальна мета полягає у створенні єдиного простору досліджень, відкритого для всього світу, що забезпечує вільне переміщення дослідників, наукових знань і технологій. Для зменшення фрагментації наукової діяльності, а також підвищення міжнародної конкурентоспроможності ЄС важливим є постійне зміцнення ERA шляхом поступової гармонізації політики окремих європейських країн у сфері досліджень та інновацій [2].

Аналіз дослідження проблеми дозволяє визначити такі основні

ERA наразі функціонує як єдиний ринок досліджень, інновацій та технологій без кордонів в межах ЄС, де країни об'єднуються та вдосконалюють свою дослідницьку політику.

Його важливими елементами є:

- ефективний обмін знаннями та кваліфікованим науковим персоналом;

- добре скоординовані програми та чітко визначені наукові й дослідницькі пріоритети;
- сучасна інфраструктура досліджень та інновацій ;
- відкритість до міжнародного ринку досліджень та інновацій ;
- інвестиції у реформи у сфері досліджень та інновацій.

Віхи розвитку ERA тісно пов'язані з політикою і генезисом самого ЄС. Так, у 2000 році ERA, який з 1973 року був лише теоретичною концепцією, стає реальним політичним проєктом, спрямованим на вирішення проблеми фрагментації дослідницької та інноваційної системи ЄС.

Надалі, у «Договорі про функціонування ЄС», підписаного в Лісабоні 13 грудня 2007 року і відомому як Лісабонський договір, 179 статтею було визначено вільний рух дослідників, наукових знань та технологій. А саме: «1. Союз має на меті зміцнення своєї науково-технологічної бази шляхом створення Європейського дослідницького простору, в якому *дослідники, наукові знання та технології вільно циркулюють* та заохочення його до підвищення конкурентоспроможності (...) 2. З цієї метою Союз на всій своїй території (...) він підтримує їхні зусилля щодо співпраці один з одним, прагнучи, зокрема, *дозволити дослідникам вільно співпрацювати через кордони* та надати підприємствам можливість повною мірою використовувати потенціал внутрішнього ринку, зокрема шляхом відкриття національних державних контрактів, визначення спільних стандартів та усунення *правових та фіскальних перешкод* для такої співпраці» [3].

Після набуття чинності Лісабонським договором 1 грудня 2009 року, стаття 182 (5) надала європейському законодавцю широкі законодавчі компетенції для встановлення заходів, необхідних для реалізації ERA. Основний фокус приділяється транснаціональній співпраці, гендерному мейнстрімінгу (як глобальній стратегії втілення політики гендерної рівності) та оптимальному поширенню наукових знань.

Надалі протягом 2012-2020 років цим питанням приділялася основна увага. Досягнення цього періоду включають зокрема Дорожню карту ERA (2015-2020) [4] та відповідні Національні плани дій для ERA [5]. 2018 року важлива роль відводиться розвитку політики відкритої науки та окремі заходи спрямовані на розв'язання суспільних проблем.

У 2019 році за ініціатииви Європейської Комісії і держав-членів розпочався процес оновлення ERA. Серед нових цілей – надати пріоритет інвестиціям та реформам у дослідження та інновації, спрямованим на зелений та цифровий перехід, для підтримки відновлення Європи. 2021 року було запущено Новий ERA шляхом прийняття Пакту про дослідження та інновації в Європі та Висновків Ради ЄС щодо майбутнього управління ERA Радою ЄС, до яких додано перший на той час Порядок денний політики ERA на 2022-2025 роки [6].

Україна встановила за мету інтегруватися до ERA, що було закріплено у «Дорожній карті інтеграції України до Європейського дослідницького простору (ERA-UA)» від 22 березня 2018 року [7]. Інтеграція наукової та інноваційної сфери України до ERA передбачає насамперед об'єднання наукових, технічних та фінансових спроможностей та зусиль для: визначення пріоритетних напрямів взаємодії у сфері науки та інновацій; забезпечення необхідного рівня фінансування наукових досліджень; забезпечення покращення взаємодії науки та бізнесу, зокрема запровадження податкових та інших стимулів; венчурного фінансування новостворених компаній; співпраці України з державами-членами ЄС, асоційованими державами для розвитку академічної мобільності дослідників, підтримки проєктів з науковою українською діаспорою; сприянню трансферу знань для поширення і використання наукових результатів, відкритому доступу до публікацій та наукових даних; запровадження цифрових інновацій.

У вересні 2020 року Європейська комісія представила «Повідомлення» щодо нового ERA (ERA Communication) [8], яке було схвалене в грудні цього ж року у «Висновках Ради щодо нового ERA» [9]. Основною метою стало посилення координації в межах ЄС, його держав-членів, а також асоційованих членів та третіх країн, і навіть зацікавлених сторін для посилення ролі R&I, а також їх використання для вирішення суспільних та економічних проблем у Європі.

2021 року було запущено в дію «Пакт про дослідження та інновації в Європі» (Pact for Research and Innovation in Europe) [10], що визначає загальні пріоритетні сфери спільних дій в ERA, основними серед яких є: поглиблення функціонуючого внутрішнього ринку знань; спільне вирішення питань зеленого переходу, цифрової трансформації та інших викликів, що впливають на суспільство, а також розширення участі суспільства в ERA; розширення доступу до передового досвіду досліджень та інновацій по всьому ЄС (загально визнаною є аббревіатура R&I – Research and Innovation) (далі – R&I); сприяння узгодженим інвестиціям та реформам у дослідження та інновації. Цей Пакт ґрунтується на таких цінностях та принципах R&I як: етика та доброчесність R&I; свобода наукових досліджень; гендерна рівність та рівні можливості для всіх.

У Рекомендації Ради (ЄС) 2021/2122 від 26 листопада 2021 року щодо Пакту R&I у Європі (Council Recommendation (EU) 2021/2122 of 26 November 2021 on a Pact for Research and Innovation in Europe) [11] міститься вказівка на низку цінностей і принципів R&I, яких притримується ЄС, та які також повинні пропагуватися державами-членами у їхній взаємодії з третіми країнами з метою досягнення рівних умов взаємодії та спільних рамкових умов (пункт 1 частина I). Серед них зокрема наступні: етика та доброчесність R&I; свобода наукових досліджень; гендерна рівність та рівні можливості для всіх; свобода пересування дослідників і досліджень; координація, узгодженість та зобов'язання; глобальна інформаційно-просвітницька діяльність; інклюзивність; соціальна відповідальність. Важливим положенням даного документу є рекомендація активного залучення громадян та суспільства в дослідження та інновації у всіх їх вимірах, а саме здатність «використовувати думки та внески громадян, а також сприяння їх участі, що підвищить обізнаність про переваги та вплив R&I на повсякденне життя людей, забезпечить більшу різноманітність підходів до розробки та впровадження політики R&I, а також зроблять дослідження та інновації більш актуальними для суспільства, сприяючи прийняттю та доступності нових рішень» (пункт k). Слід підкреслити, що робиться принциповий акцент на тому, щоб пріоритет надавався тим дослідженням та інноваціям, які мають реалістичні, але водночас амбітні цілі щодо інвестицій у дослідження та розробки, враховуючи при цьому національні особливості (частина III).

Того ж року було прийнято й «Порядок денний політики Європейського дослідницького простору: огляд дій на період 2022-2024 років» (European Research Area Policy Agenda: Overview of Actions for the Period 2022-2024) [12]. Він містить пріоритети та каталог дій ERA на наступні три роки, які обговорювалися на окремому Форумі ERA (ERA Forum), що є операційним органом ERA, який відповідає за посилення координації для ефективного впровадження зазначеного Порядку денного, а також підтримує Комісію та держави-члени у реалізації програми ERA [13].

З місією Форуму ERA координує свою діяльність Європейський стратегічний форум з дослідницьких інфраструктур (European Strategy Forum on Research Infrastructures – ESFRI [14]), а також Керівна рада європейської хмари відкритої науки (European Open Science Cloud – EOSC) [15], які виконують функцію незалежних експертів та регулярно інформують його про свої дії і рішення. Управління Проектом пропонувалося через міністрів досліджень, які прийматимуть рішення через Раду, а також обговорюватимуть важливі рішення на Міністерських конференціях ERA. Окрема роль приділяється Комітету Європейського дослідницького простору та інновацій (European Research and Innovation Area Committee – ERAC) [16], який відіграє стратегічну консультативну місію щодо впровадження ERA, а також розробки його політики, та загалом усієї політики ЄС у сфері R&I з метою зближення та узгодження з нею національних стратегій.

Загалом основними засадами функціонування ERA і одночасно його перевагами є:

- Політика відкритої науки [17] – завдяки розширенню доступу до відкритої безкоштовної наукової інформації, зокрема завдяки Європейській хмарі відкритої науки (European Open Science Cloud – EOSC [18]).
- Гендерна рівність у дослідженнях та інноваціях, визначається його пріоритетом політики ERA. Порядок денний політики ERA безпосередньо спрямований на подальше просування гендерної рівності в дослідженнях та інноваціях.

Важливу роль у розвитку ERA відіграє «Європейська хартія дослідників» (European Charter for Researchers and its implementation mechanism) [19], яка з січня 2024 року замінила собою «Європейську хартію дослідників та Кодекс поведінки щодо набору дослідників» (European Charter for Researchers and Code of Conduct for the Recruitment of Researchers). Вона є додатком до Рекомендацій Ради ЄС від 18 грудня 2023 року щодо європейської структури для залучення та утримання талантів у дослідженнях, інноваціях та підприємництві в Європі (Council Recommendation of 18 December 2023 on a European framework to attract and retain research, innovation and entrepreneurial talents in Europe, Annex II The European Charter for Researchers) [20]. Цей документ спрямований на розвиток привабливості дослідницької кар'єри завдяки сприянню залучення та утримання висококваліфікованих дослідників у відкритому ринку праці по всій Європі. Хартія регулює такі важливі аспекти, як поширення результатів досліджень та право інтелектуальної власності, механізми фінансування тощо.

28 лютого 2025 року в Брюсселі Європейська Комісія ухвалює пропозицію [21] стосовно Рекомендації Ради щодо наступного Порядку денного ERA на 2025-2027 роки [22].

Загалом Порядок денний політики ERA на 2025-2027 [23] роки має наступні три складові:

1. В основі лежить політичний наратив, направлений на розширення нових цілей для розвитку науки в Європі, який водночас висвітлює попередні досягнення.

2. 11 структурних політик (ERA Structural Policies [24]) окреслюють довгострокові заходи, які вбудовані в національну та європейську політику. Серед них такі, як:

- 1) забезпечення відкритої науки шляхом обміну та повторного використання даних, зокрема через Європейську хмару відкритої науки (EOSC);
- 2) зміцнення сталості, доступності та стійкості дослідницьких інфраструктур в ERA;
- 3) зміцнення гендерної рівності та інклюзивності в ERA, зокрема, з використанням міжсекційного підходу;
- 4) збільшення привабливості та сталості дослідницької кар'єри, а також підтримка мобільності;
- 5) реформування оцінки досліджень;
- 6) розширення можливостей та діяльності з валоризації знань;
- 7) впровадження Глобального підходу до R&I (Global Approach to R&I Research and Innovation, R&I);
- 8) перетворення стратегічного плану енергетичних технологій (Strategic Energy Technology, SET) на ключовий тематичний компонент ERA;
- 9) покращення зв'язку між R&I та вищою освітою в рамках ERA та розкриття повного потенціалу європейських екосистем R&I;
- 10) підвищення довіри до науки через участь громадян, залучення та наукову комунікацію;
- 11) покращення доступу ЄС до досконалості.

3. 8 дій ERA (ERA Actions [25]) заповнюють конкретні прогалини з нових або виникаючих питань, таких як штучний інтелект у науці. Вони мають цілі з обмеженими термінами або є пілотною ініціативою, наприклад, такою як безпека досліджень:

- 1) застосування принципів рівності у відкритій науці;
- 2) розвиток європейської екосистеми «Наука для політики» (European Science for Policy, S4P);
- 3) сприяння та прискорення відповідального використання штучного інтелекту в науці в ЄС;
- 4) підвищення безпеки досліджень;
- 5) прискорення інвестицій у дослідження та інновації для промислової трансформації та конкурентної стійкості Європи;
- 6) прискорення методологій нових підходів (New Approach Methodologies, NAMs) для просування біомедичних досліджень та тестування лікарських засобів та медичних виробів;
- 7) розробка узгодженої та скоординованої системи для європейського підходу до доброчесності та етики в R&I з огляду на нові виклики;
- 8) розширення можливостей R&I: нова ера в управлінні дослідженнями.

4 червня 2025 року було опубліковано другий звіт ЄС про ERA, в якому викладено прогрес, досягнутий у впровадженні першого Порядку денного Європейського дослідницького простору на 2022-2024 роки [26].

ERA в рамках програми «Горизонт Європа» (Horizon Europe). «Горизонт Європа» є програмою ЄС з фінансування R&I, що сприяє розвитку ERA та підтримує реалізацію Порядку денного політики ERA [27]. Ця програма підтримує пріоритети ERA, зокрема такі, як: Дослідницька кар'єра [28]; Відкрита наука [29]; Законодавча база щодо авторського права та даних [30]; Реформа оцінювання досліджень [31]; Гендерна рівність [32]; Управління дослідженнями [33]; Університети [34]; Залучення громадян [35]; Дослідницькі інфраструктури [36]; Валоризація знань [37].

9 червня 2022 року набула чинності для України як асоційованого члена Угода між ЄС щодо участі України у Рамковій програмі ЄС з R&I «Горизонт Європа» (2021-2027), а також у Програмі досліджень та навчання Європейського співтовариства з атомної енергії (2021-2025) (Euratom Programme). Завдяки цьому українські дослідники можуть брати участь у численних проєктах ЄС та отримувати відповідне фінансування на рівних умовах з суб'єктами з країн-членів ЄС [38]. Договір набирає чинності зі зворотною силою з 1 січня 2021 року.

В цій сфері важливим є обрання пріоритетних напрямків ЄС у сфері R&I, які кореспондуються з євроінтеграційними процесами України та її національними інтересами. Європейська Комісія відкрила офіс програми «Горизонт Європа» в Україні [39] у Києві у грудні 2023 року для підтримки участі України в програмі та інтеграції України до ERA. Зокрема він просуває можливості фінансування ЄС, пропонує технічну підтримку українським дослідникам та новаторам, а сприяє зміцненню мережі між українськими та європейськими інституціями. Цей офіс працює як департамент Національного фонду досліджень України (National Research Foundation of Ukraine [40]), слугуючи важливою ланкою для українських дослідників та новаторів, які прагнуть долучитися до цієї програми.

Україна отримала підтримку ЄС у сфері R&I через її численні спеціалізовані ініціативи, як-то:

- EIT RIS Community Hub in Ukraine [41] – єдиний центр для можливостей, що знаходяться в рамках Європейського інституту інновацій та технологій (European Institute of Innovation and Technology).
- MSCA4Ukraine [42], що надає стипендії переміщенням дослідникам з України в ЄС та асоційовані країни.
- EIC4Ukraine [43], що забезпечує фінансову підтримку, а також консультації українським технологічним стартапам у розмірі 20 мільйонів євро через Європейську інноваційну раду (European Innovation Council).
- ERC4Ukraine [44] пропонує понад 700 вакансій, пов'язаних з грантами Європейської дослідницької ради (European Research Council – ERC), створена Європейською Комісією для допомоги переміщенням українським дослідникам у пошуках притулку та роботи в ЄС.
- Місія ЄС щодо кліматично нейтральних та розумних міст [45], вартістю 10 мільйонів євро приєднує українські міста до даної Місії міст через проєкти SUN4Ukraine – Мережа сталого міського нульового забруднення для України (The Sustainable Urban Net Zero Network for Ukraine) [46] та U_CAN (Ukraine towards Carbon Neutrality) [47] для безперешкодної інтеграції українських міст у колективне бачення Європейської зеленої угоди з підтримкою включення цілей кліматичної нейтральності до місцевих планів відновлення та сталого розвитку.
- В рамках Human Frontier Science Program (Програми передових наук про людину) [48], що фінансує передові дослідження у галузі наук про життя, яку реалізує Міжнародна організація програми передових наук про людину в Страсбурзі, українські вчені можуть подати заявку на підтримку досліджень у сфері охорони здоров'я.

Зміцнення ERA є не лише загальною метою програми «Горизонт Європа», але й підтримується спеціальною частиною Програми «Розширення участі та зміцнення ERA» (Widening Participation and Spreading Excellence, WIDERA), яка включає такі компоненти як розширення участі та поширення досконалості, а також реформування та вдосконалення Європейської системи R&I.

Регламент «Горизонт Європа» [49] (Додаток I (4)) визначає необхідність «підтримувати діяльність, що сприяє залученню талантів, стимулюванню циркуляції мізків та запобіганню відтоку мізків, створенню більш заснованої на знаннях, інноваційної та гендерно рівної Європи, яка знаходиться на передовій світової конкуренції, сприяти транснаціональній співпраці та тим самим оптимізувати національні сильні сторони та потенціал по всій Європі в добре функціонуючому ERA, де знання та висококваліфікована робоча сила вільно і збалансовано циркулюють, де результати R&I широко поширюються серед поінформованих громадян (...) і приносять користь суспільству в цілому, і де політика Союзу, зокрема політика R&I, базується на високоякісних наукових даних».

Бюджет цієї частини програми становить близько 3,2 мільярда євро на 2021-2027 роки. Вищезазначений компонент програми, а саме «Реформування та вдосконалення Європейської системи R&I», спеціально розроблений для підтримки реалізації чотирьох пріоритетних напрямків Пакту про дослідження та інновації в Європі 2021 року [50] та Порядку денного політики ERA. Зокрема другий Порядок денний політики ERA на 2025-2027 роки [51] продовжує формувати робочі програми WIDERA. Поточна Робоча програма WIDERA 2025 [52] досі відкрита для прийняття заявок за різними проектами [53]. Окрім того, наразі представлено Проект Робочої програми WIDERA на 2026-2027 роки [54].

Пріоритети ERA для України. До кінця 2025 року Україна має ухвалити нову Дорожню карту ERA, відповідно до Порядку денного ERA 2025–2027, яка міститиме національні пріоритети та шляхи інтеграції України в ERA на найближчі три роки. Протягом цього періоду Україна має привести у відповідність своє національне законодавство відповідно до вимог, які потрібні для її інтеграції до ERA у таких питаннях, як: відкрита наука, дослідницькі інфраструктури, співпраця науки та бізнесу, підтримка інновацій, комерціалізація знань тощо. При цьому, Україна має продовжувати бути активним учасником у роботі Комітету та Форумі ERA, з метою реалізації відповідних реформ у межах Порядку денного ERA 2025–2027.

ERA є спільною платформою фінансування та нарощування потенціалу для посиленої співпраці у сфері R&I між Україною та ЄС [55], яка спрямована на повоєнну відбудову. Сучасна та прозора система науки та інновацій має вирішальне значення для післявоєнного відновлення України. Обмін передовим досвідом та ресурсами підвищить науковий потенціал України, покращить умови для досліджень та сприятиме інтеграції до ERA. Проект LUKE, що фінансується ЄС, має на меті створити багатосторонню платформу фінансування та розбудови потенціалу, зосереджену на Україні. Його цілі полягають у запуску спільного конкурсу транснаціональних дослідницьких та інноваційних (R&I) проектів за участю України та посиленні можливостей України в галузі R&I. Ця ініціатива об'єднує кілька держав-членів ЄС та країн, асоційованих з програмою «Горизонт Європа», створюючи мережу організацій, що фінансують. Дев'ятнадцять організацій з тринадцяти країн, включаючи ще дві країни Східного партнерства, заявили про свою участь. Проект розрахований на три роки. Дата його початку – 1 січня 2025 року, дата завершення – 31 грудня 2028 року.

Одним із пріоритетів України для розвитку сфери наукової та науково-технічної діяльності є міжнародне співробітництво, яке сприяє її доступу до передових наукових світових розробок та інновацій, а також до інвестицій для їх втілення. У цьому контексті провідне значення відіграє двостороння співпраця України з ЄС та її країнами-членами ЄС у рамках численних міжнародних угод, насамперед через інтеграцію в ERA.

Приведення українського законодавства у відповідність до європейських стандартів забезпечить передбачуваність процесів та результатів, зменшення ризиків та загальний розвиток сприятливого середовища для науково-дослідної та інноваційної діяльності.

Для сталого відновлення України в контексті підтримки європейських ініціатив відповідно до політики ERA важливим є забезпечення пріоритетного фінансування, спрощеного оподаткування, доступні та прозорі адміністративні процедури для стратегічних для держави наукових та інноваційних проектів (як-то зелена енергетика, екологія і кліматичні дії; інформаційні технології, штучний інтелект, цифровізація, біорізноманіття тощо). Як наслідок, це сприятиме розвитку науково-дослідного та інноваційного потенціалу країни, а також залученню іноземних інвестицій з боку бізнесу.

Тому акцент має бути зроблено на співпраці бізнесу та науки в Україні на рівні приватного та державного секторів. Для цього запровадження правового режиму податкових і митних пільг має стати однією з ключових реформ для сприяння партнерству з бізнесом. Своєю чергою, це призведе до зміцнення національної економіки в її численних секторах та посилення конкурентоспроможності України на міжнародній арені.

Ключовим вектором не лише повоєнного відновлення України, а і реанімації її економіки ще під час війни, має бути інноваційна економіка, що ґрунтується на основі впровадження і розвитку інновацій, постійного технологічного вдосконалення, а також виробництва та експорту високотехнологічної продукції. При цьому увага має приділятися підтримці дослідної діяльності молодих вчених та важливих для втілення досягнень науки та техніки стартапів. Посилення конкурентоспроможності української науки на міжнародному рівні спонукатиме до постійного вдосконалення якості наукових досліджень за участі українських вчених.

Враховуючи пріоритети ERA та нагальні потреби України у період війни, а особливо у повоєнній відбудові, виділяються кілька ключових напрямків розвитку науки, інновацій та технологій, які мають бути впроваджені.

Однією з ключових сфер є відновлення інфраструктури та її подальший сталий розвиток, що охоплює сферу будівництва, зокрема і через розробку стійких та енергоефективних будівель, транспортних систем та енергетичних мереж. Дослідження в цьому напрямку мають зосередитися на інноваційних будівельних матеріалах та методах будівництва, використанні відновлюваних джерел енергії (сонячної, вітрової) та передових транспортних технологій. Це охоплює досягнення мети зеленого переходу в Європі. Стала інфраструктура та зелена енергетика є також шляхом до досягнення кліматичних цілей.

Авангардним напрямом розвитку є цифровий перехід. Розвиток цифрових технологій має включати розробку безпечної цифрової інфраструктури, зокрема у сфері електронного управління. Зокрема він стосується доступу, обробки та зберігання великих об'ємів даних. Це сприятиме прозорості та підзвітності державних послуг. Цифровізація також охоплює створення онлайн-платформ для збору, аналізу та поширення даних у сфері R&I, а також з метою популяризації результатів досліджень.

Цифрова трансформація економіки та суспільства відкриває широкі можливості для зростання та створення нових робочих місць, може сприяти «зеленому» переходу та глобальній конкурентоспроможності. Слід наголосити на тому, що в цьому контексті важливим є укладання «Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027)», ратифікованої 23.02.2023 р. [56].

Фокус уваги ERA зосереджується на розв'язанні глобальних суспільних проблем на основі підтримки розвитку науки, R&I в Європі загалом. Тому національні пріоритети розвитку України мають знайти своє втілення в площині міжнародного наукового та науково-технічного співробітництва України в рамках ERA у вигляді оновленої національної політики у сфері дослідницької інфраструктури. Зосередження уваги на цих сферах не лише сприятиме досягненню ширших цілей ERA та її подальшій європейській інтеграції, але й допоможе відбудові України.

Дослідження та інновації мають бути частиною відновлення України. Таке твердження було проголошено Європейським комісаром з питань стартапів, досліджень та інновацій К. Захар'євою в Римі (Італія) 11 липня 2025 року під час четвертої Конференції з відновлення України, продовжуючи щорічну серію політичних заходів високого рівня, присвячених швидкому відновленню та довгостроковій реконструкції України з початку повномасштабної війни агресії Росії проти України [57]. В результаті було прийнято Римську декларацію про наміри щодо науки, досліджень та інновацій в Україні [58], якою було започатковано Міжнародну коаліцію з питань науки, досліджень та інновацій в Україні. Мета Коаліції полягає у вирішенні проблеми невідкладного та довгострокового відновлення українського сектору R&I на благо її довгострокового сучасного та сталого соціального та економічного розвитку. Це відкриває широкі можливості вирішення численних національних викликів та завдань, які стоять на порядку денному для відновлення України, а також піднесення кращих досягнень національного потенціалу на міжнародний рівень.

Висновки. Отже, узгодження національних інтересів та ключових пріоритетів міжнародного співробітництва України у науці та інноваціях з новими стратегічними цілями ЄС, насамперед в контексті післявоєнного відновлення, є важливим вектором поглибленої інтеграції України до ERA та ефективного використання її наукового та інноваційного потенціалу в цей складний період.

У цьому контексті зміцнення дослідницької інфраструктури, сприяння спільним дослідницьким проектам, включно з мобільністю дослідників у таких критичних галузях, до прикладу, як цифрові технології, енергетика, транспорт, будівництво, сільське господарство, мають вирішальне для країни значення, та є важливими для досягнення сталого довгострокового розвитку.

Так, розвиток цифрової інфраструктури та відновлювальної енергетики має стати відповіддю на виклики воєнного часу, такі як руйнування енергомереж і відсутність доступу до цифрових платформ. Крім того, масова міграція населення, включаючи науковців, має сприяти мобільності дослідників та їхній участі у міжнародних проектах і грантах, зокрема завдяки тимчасовому захисту українців, які тікають від війни, у країнах ЄС, забезпечуючи їм право на проживання, доступ до ринку праці, отримання житла, медичної та соціальної допомоги та освіти. Надалі така інтеграція дозволить висококваліфікованим фахівцям продовжувати займатися дослідженнями в ЄС у повоєнний період на легальній основі завдяки національним та європейській дозвільним системам (наприклад, Директива (ЄС) 2016/801 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року про умови в'їзду та проживання громадян третіх країн з метою дослідження, навчання, стажування, волонтерської служби, програм обміну учнями або освітніх проектів та роботи в якості au-pair [59]).

Особливий акцент на фазу повоєнної відбудови безпосередньо пов'язує концептуальну основу ERA як з нагальними, так і з довгостроковими потребами України у відновленні, що виступає імперативом для геополітичних зрушень в Європі в цілому. Наприклад, відновлення та модернізація дослідницьких центрів, а також створення мобільних лабораторій, зокрема шляхом залучення міжнародних партнерів і реалізації програм для молодих вчених.

Обмежений державний бюджет України спонукає до приділення виняткової уваги стратегічним проектам (стартапам) національного і міжнародного масштабу та вироблення стратегії розвитку критичних секторів, що має полягати у їх пріоритетному фінансуванні, наданні державних грантів на дотичні дослідження, сприянні доступу до міжнародних фондів, а також спрощенню бюрократичних, податкових та митних процедур, створенню прозорих та швидких механізмів оцінки ефективності, ризиків та прогнозування.

Використовуючи принципи та практичні можливості ERA, доступні через платформи фінансування та співпраці з ЄС, Україна може не лише відновити свій науковий та інноваційний потенціал, але й стати повноправним конкурентним партнером у міжнародному дослідницькому ландшафті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. European research area (ERA). Retrieved from: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/our-digital-future/european-research-area_en (Accessed:01.08.2025) [In English].
2. European Research Area – current and future shape. Retrieved from: <https://polsca.pan.pl/en/european-research-area-current-and-future-shape> (Accessed:01.08.2025) [In English].
3. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union - Part Three: Union Policies and Internal Actions - Title XIX: Research and Technological Development and Space - Article 179 (ex Article 163 TEC). Official Journal 115, 09/05/2008 P. 0128 – 0129. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12008E179:EN:HTML> (Accessed:01.08.2025) [In English].
4. ERA Roadmap 2015-2020. Retrieved from: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1208-2015-INIT/en/pdf> (Accessed:01.08.2025) [In English].

5. National Action Plan for the European Research Area. Germany. Retrieved from: <https://eosc.eu/wp-content/uploads/2023/05/German-National-ERA-Action-Plan-2023.pdf> (Accessed:01.08.2025) [In English].
6. Council Recommendation (EU) 2021/2122 of 26 November 2021 on a Pact for Research and Innovation in Europe. Retrieved from: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2021.431.01.0001.01.ENG Див. також: Proposal for a Council Recommendation on the European Research Area Policy Agenda 2025-2027. Retrieved from: https://european-research-area.ec.europa.eu/sites/default/files/documents/2025-02/COM_2025_62_F1_PROPOSAL_FOR_A_RECOMMENDATION_EN_V5_P1_3951028.PDF (Accessed:01.08.2025) [In English].
7. Дорожня карта інтеграції України до Європейського дослідницького простору (ERA-UA), схвалена рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 22 березня 2018 р. № 3/1-7. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/kolegiya-ministerstva/2018/05/1-dorozhnya-karta-integratsii-ukraini-do-evro.pdf> (Дата звернення: 08.09.2025).
8. EC adopted a new ERA Communication. 30.09.2020. Retrieved from: <https://www.earto.eu/ec-adopted-a-communication-on-new-era/> (Accessed:01.08.2025) [In English].
9. Council Endorses the European Research Area Policy Agenda for the Next Three Years. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/05/23/council-endorses-the-european-research-area-policy-agenda-for-the-next-three-years/> (Accessed:01.08.2025) [In English].
10. A Pact for Research and Innovation in Europe. Retrieved from: <https://www.horizon-europe.gouv.fr/sites/default/files/2021-12/a-pact-for-r-i-in-europe-5158.pdf> (Accessed:01.08.2025) [In English].
11. Council Recommendation (EU) 2021/2122 of 26 November 2021 on a Pact for Research and Innovation in Europe. Retrieved from: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2021.431.01.0001.01.ENG (Accessed:01.08.2025) [In English].
12. European Research Area Policy Agenda: Overview of Actions for the Period 2022-2024. Retrieved from: https://commission.europa.eu/system/files/2021-11/ec_rtd_era-policy-agenda-2021.pdf (Accessed:01.08.2025) [In English].
13. ERA Forum. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/era-forum> (Accessed:01.08.2025) [In English].
14. European Strategy Forum on Research Infrastructures. Retrieved from: <https://www.esfri.eu/> (Accessed:01.08.2025) [In English].
15. European Open Science Cloud. URL: <https://open-science-cloud.ec.europa.eu/> (Accessed:01.08.2025) [In English].
16. European Research and Innovation Area Committee. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/european-research-and-innovation-area-committee> (Accessed:01.08.2025) [In English].
17. Open Science. Retrieved from: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/our-digital-future/open-science_en (Accessed:01.08.2025) [In English].
18. European Open Science Cloud. Retrieved from: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/our-digital-future/open-science/european-open-science-cloud-eosc_en (Accessed:01.08.2025) [In English].
19. The European Charter for Researchers and its implementation mechanism. Retrieved from: <https://www.inspiring-era.eu/wp-content/uploads/2024/11/20241113-Inspiring-ERA.pdf> (Accessed:01.08.2025) [In English].
20. Council Recommendation of 18 December 2023 on a European framework to attract and retain research, innovation and entrepreneurial talents in Europe. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2023/1640/oj/eng> (Accessed:01.08.2025) [In English].
21. Commission adopts proposal for the next European Research Area Policy Agenda 2025-2027. Directorate-General for Research and Innovation. Brussels. 28 February 2025. Retrieved from: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/commission-adopts-proposal-next-european-research-area-policy-agenda-2025-2027-2025-02-28_en (Accessed:01.08.2025) [In English].
22. Council Recommendation of 24 June 2025 on the European Research Area Policy Agenda 2025-2027 (C/2025/3593). Retrieved from: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202503593 (Accessed:01.08.2025) [In English].

23. ERA Policy Agenda 2025-2027. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/era-policy-agenda-2025-2027> (Accessed:01.08.2025) [In English].
24. ERA Structural Policies (2025-2027). Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/era-structural-policies-2025-2027#EnablingopenscienceviasharingandreuseofdataincludingthroughtheEuropeanOpenScienceCloudEOSC> (Accessed:01.08.2025) [In English].
25. ERA Actions (2025-2027). Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/era-actions-2025-2027#Applyingequityinopenscience> (Accessed:01.08.2025) [In English].
26. The ERA in full swing: second EU-level Report demonstrates significant achievements in implementing the ERA Policy Agenda. Retrieved from: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/era-full-swing-second-eu-level-report-demonstrates-significant-achievements-implementing-era-policy-2025-06-04_en (Accessed:01.08.2025) [In English].
27. ERA in Horizon Europe. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/era-horizon-europe> (Accessed:01.08.2025) [In English].
28. Horizon Europe support for research careers. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/horizon-europe-support-research-careers> (Accessed:01.08.2025) [In English].
29. Horizon Europe support for open science. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/horizon-europe-support-open-science> (Accessed:01.08.2025) [In English].
30. Horizon Europe support for an EU copyright and data legislative framework fit for research. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/horizon-europe-support-eu-copyright-and-data-legislative-framework-fit-research> (Accessed:01.08.2025) [In English].
31. Horizon Europe support for research assessment reform. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/horizon-europe-support-research-assessment-reform> (Accessed:01.08.2025) [In English].
32. Horizon Europe support for gender equality. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/horizon-europe-support-gender-equality> (Accessed:01.08.2025) [In English].
33. Horizon Europe support for research management. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/horizon-europe-support-research-management> (Accessed:01.08.2025) [In English].
34. Horizon Europe support for universities. URL: <https://european-research-area.ec.europa.eu/horizon-europe-support-universities> (Accessed:01.08.2025) [In English].
35. Horizon Europe support for citizen engagement. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/horizon-europe-support-citizen-engagement> (Accessed:01.08.2025) [In English].
36. Horizon Europe support for research infrastructures. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/horizon-europe-support-research-infrastructures> (Accessed:01.08.2025) [In English].
37. Horizon Europe support for knowledge valorisation. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/horizon-europe-support-knowledge-valorisation> (Accessed:01.08.2025) [In English].
38. Euratom Research and Training Programme. Retrieved from: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/euratom-research-and-training-programme_en (Accessed:01.08.2025) [In English].
39. Офіс Горизонт Європа в Україні. Retrieved from: <https://horizon-europe.org.ua/uk/home/> (Accessed:01.08.2025) [In English].
40. The National Research Foundation of Ukraine: General Overview and Challenges at Wartime. Retrieved from: <https://scienceeurope.org/news/nrfu-general-overview-and-challenges-at-wartime/> (Accessed:01.08.2025) [In English].
41. EIT RIS Community Hub in Ukraine. Retrieved from: <https://eit-ris.eu/ukraine/> (Accessed:01.08.2025) [In English].
42. MSCA4Ukraine. Retrieved from: <https://sareurope.eu/msca4ukraine/information-for-applicants/> (Accessed:01.08.2025) [In English].
43. EU sets up €20 million support for Ukrainian start-ups through European Innovation Council. Retrieved from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3533 (Accessed:01.08.2025) [In English].

44. ERC support for Ukrainian researchers. Retrieved from: <https://erc.europa.eu/apply-grant/erc-ukraine> (Accessed:01.08.2025) [In English].
45. EU Mission: Climate-Neutral and Smart Cities. Retrieved from: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en (Accessed:01.08.2025) [In English].
46. The Sustainable Urban Net Zero Network for Ukraine (SUN4Ukraine). Retrieved from: <https://www.sun4ukraine.eu/home> (Accessed:01.08.2025) [In English].
47. Ukraine towards Carbon Neutrality. Retrieved from: <https://www.ucan-ukraine.eu/> (Accessed:01.08.2025) [In English].
48. Human Frontier Science Program. Retrieved from: <https://www.hfsp.org/hfsp-help-scientists-affected-war-ukraine> (Accessed:01.08.2025) [In English].
49. Regulation (EU) 2021/695 of the European Parliament and of the Council of 28 April 2021 establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination, and repealing Regulations (EU) No 1290/2013 and (EU) No 1291/2013. Retrieved from: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/695/oj> (Accessed:01.08.2025) [In English].
50. A Pact for Research and Innovation in Europe. Retrieved from: <https://www.horizon-europe.gouv.fr/sites/default/files/2021-12/a-pact-for-r-i-in-europe-5158.pdf> (Accessed:01.08.2025) [In English].
51. ERA Policy Agenda 2025-2027. Retrieved from: <https://european-research-area.ec.europa.eu/era-policy-agenda-2025-2027> (Accessed:01.08.2025) [In English].
52. WIDERA Work Programme 2025. Retrieved from: <https://research-innovation-community.ec.europa.eu/events/01QHd1MW6tFfr16XBGbMyo/programme> (Accessed:01.08.2025) [In English].
53. HORIZON WIDERA 2025. Retrieved from: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/global-search?isExactMatch=true&keywords=WIDERA> (Accessed:01.08.2025) [In English].
54. Draft Work Programmes for 2026–2027. Retrieved from: <https://euraxess.ec.europa.eu/worldwide/china/news/draft-work-programmes-2026-2027-now-available> (Accessed:01.08.2025) [In English].
55. Linking Ukraine to the European Research Area - Joint Funding and Capacity Building Platform for Enhanced Research and Innovation Cooperation. Retrieved from: <https://cordis.europa.eu/project/id/101188315> (Accessed:01.08.2025) [In English].
56. Угода між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021-2027), ратифікована 23.02.2023 р. № 2926-IX. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-22#Text (Дата звернення: 11.08.2025).
57. Ukraine Recovery Conference. Rome (Italy). 11 July 2025. Retrieved from: <https://www.urc-international.com/> (Accessed:01.08.2025) [In English].
58. Rome Declaration of Intent for Science, Research, and Innovation in Ukraine. Retrieved from: https://www.mur.gov.it/sites/default/files/2025-07/RI%20Coalition%20for%20Ukraine%20-%20Declaration%2010072025_online%20version.pdf (Accessed:01.08.2025) [In English].
59. Consolidated text: Directive (EU) 2016/801 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the conditions of entry and residence of third-country nationals for the purposes of research, studies, training, voluntary service, pupil exchange schemes or educational projects and au pairing (recast). Retrieved from: <http://data.europa.eu/eli/dir/2016/801/2021-11-17> (Accessed:01.08.2025) [In English].

Отримано: 14.08.2025

Прорецензовано: 04.09.2025

Схвалено до друку: 29.09.2025

Опубліковано (онлайн): 12.12.2025

Надруковано: 26.12.2025

Bohdana OSTROVSKA

Doctor of Science of Law, Senior Researcher,
Leading Researcher of the Department of Public and Legal Research of the Institute
of Lawmaking and Scientific and Legal Expertise of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Professor of the Department of International, Civil and Commercial Law
of the State University of Trade and Economics,
Expert of the UNESCO Chair “Human Rights, Peace, Democracy,
Tolerance and International Understanding” at the National University of Kyiv-Mohyla Academy
e-mail: ostrowskabogdana@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1791-7400>

UKRAINE'S INTEGRATION INTO THE EUROPEAN RESEARCH AREA AND ITS POST-WAR RECONSTRUCTION

The purpose of this article is to study the practical component of Ukraine's integration into the European Research Area in the context of its post-war reconstruction. It is concluded that the coordination of national interests and key priorities of Ukraine's international cooperation in science and innovation with the new strategic goals of the EU, primarily in terms of post-war reconstruction, is an important vector for deepening Ukraine's integration into the European Research Area and the effective use of its scientific and innovative potential during this difficult period. In this context, strengthening research infrastructure and promoting joint research projects, including the mobility of researchers in critical areas such as digital technologies, energy, transport, construction, and agriculture, is of crucial importance for the country and essential for achieving sustainable long-term development.

A special emphasis on the post-war reconstruction phase directly links the established conceptual framework of the European Research Area with both the urgent and long-term needs of Ukraine in recovery, which is an imperative for geopolitical shifts in Europe as a whole.

The article demonstrates that by leveraging the principles and practical opportunities of the European Research Area, accessible through EU funding and cooperation platforms, Ukraine can not only revive its scientific and innovative potential but also become a full-fledged, competitive partner in the European research landscape.

The results of the research can be used to develop legislative novelties in the specified field of law and to bring the current legislation into compliance with them, as well as with the principles and norms of EU law.

The methodology includes the comprehensive use of scientific approaches and principles, as well as general scientific, philosophical and special scientific methods, in particular historicism, analysis, synthesis, generalisations, classifications, and forecasting, etc.

Keywords: European Research Area, Ukraine, EU, science, innovation, international cooperation, post-war reconstruction.